

ARTICULUS I.

DE SECUNDIS NUPTIIS.

VI. Secundas Nuptias Ecclesia nunquam improbavit, et quidem ex Apostoli doctrina: *I. Corinth. VII. v. 39. et ad Rom. VII. v. 2.* Attamen non defuere hæretici, qui secundas nuptias damnarent, uti Montanistæ: qua de re Tertullianus *de Monogamia cap. 1.* Catholicos per sarcasum psychicos, hoc est *carnales, et incontinentie deditos* adpellat. Novatiani quoque eandem hæresim amplexati sunt, uti constat ex Syn. Nicæna, quæ *Can VIII.* Catharos, sive Novatianos ea conditione recipiendos decrevit; scilicet *præ omnibus eos scriptis convenit profiteri, quod Catholica, et Apostolica Ecclesie Dogmata suscipiant, et sequantur; id est et bigamis se communicare, et his, qui in persecutione prolapsi sunt.*

VII. Legibus Romanorum olim vetitum mulieri intra annum luctus secundo nubere; atque aded mulieres hanc legem infringentes infamia notabantur, nec levibus multabantur pœnis: *Leg. I. et II. Cod. de secund. Nupt.* Porrò jure Decretalium mulier intra annum luctus nubens nulli pœnæ fit obnoxia, neque ullam infamiæ notam contrahit: *Cap. 4. de Secund. Nupt. (**)* Id quod pro Hispania nostra confirmavit Henricus III. Castellæ Rex *Leg. III. Tit. I. Lib. V. Novæ Recop. (*)*

VIII. Negandum tamen non est, Ecclesiam secundas, ac potiori jure ultiores nuptias, numquam non agnovisse tanquam incontinentiæ speciem præferentes, ipsosque nuptias iterantes eo nomine haud parùm suspectos. Quinimmo Patres nonnulli, præsertim Græci, opprobriosis quibusdam titulis trigamiam, ultioresque nuptias donarunt, uti speciosi adulterii, honestæ fornicationis vitæ porcinae &c. Athenagoras *Legat. pro Christ. Auctor operis imperfecti in Matth. Hom. XXXII.* Nazianzenus *Orat. XXXI. cap. 3.* Tum Concilia sancitis Canonibus publicam nuptias iterantibus pœnitentiam infixere: uti Neocæsareense *Can. III.* Quæ pœna licet secutis temporibus ablata sit, adhuc tamen Ecclesia ostendit non æquè primas, ac secundas, ultioresque nuptias sibi probari; dum illas duntaxat, non autem has à Sacerdote speciatim benedici jubet: *Cap. 3. de Secund. Nupt.* Tam Alexander III. *ibid. Cap. 1.* Capellanum, qui benedictionem secundis nuptiis impenderat, ab officio, beneficioque suspensum, cum litterarum Episcopaliū testimonio ad Sedem Apostolicam destinari præcepit. (***) Id confirmavit Conc. Viennense, et Syn. Prov. Salmant. an. 1335. *Cap. XI.* ex eo quod Sacramentum hujusmodi iterare non liceat. (*) Hæc quidem pœna, et ad Sedem Apostolicam remissio hodie in usu non est; passim tamen recentiores libri Rituales secundis nuptiis benedictionem haud impertiendam præscribunt: Rituale Romanum *de Sacram. Matrim. (**)* Sed uniuscujusque loci consuetudo servanda est. (*)

(**) IX. Quibusdam tamen spectatissimi nominis virorum viduis Hispaniarum Ecclesia secundas nuptias prohibere decrevit, ea fortassis de causa, ut honestam præcedentis mariti memoriam illasam servarent. Syn. Tolet. I. *Can. XVIII.* Episcoporum, Presbyterorum, et Diaconorum viduas continentes perseverare jussit sub pœna excommunicationis ad extremum usque vitæ tempus, ita ut bigamiæ legem ad uxores transtulerint. Syn. Tolet. XIII. *Can. V.* Regum etiam viduis totam alterius conjugii spem ademit. *Quis enim, ait, æquamiter ferat defuncti Regis conjugem etiam Successoris alieno postmodum connubio uti? . . . Quid ergo si moriuntur Principes, numquid inhonorandas relinquunt sui corporis partes?* Quod quidem consuetudine potius, quam legibus, ratum hodieum

obtinet. Syn. Cæsaraugust. III. an. 691. *Can. V.* prædictam Toletanæ Sanctiōnem confirmat; quin etiam et in Cænobio Virginum mancipandam esse censuit Regis Viduam, ut *infra claustra Monasterii jugi sedulitate persistens, atque Sanctimonialē vitam peragens, de Regno temporali. . . ad Regnum æternitatis mereatur pervenire. (*)*

CAPUT UNDECIMUM.

DE CONSTRUENDIS, EDIFICANDIS, ET REPARANDIS ECCLESIIS,

ET ALTARIBUS.

Nominis Ecclesie etymon, et usus.

I. *Ecclesia* Græcum nomen est ab *evocare*. Sic dicebatur Athenis cœtus convocatus ad audiendum de Reip. negotiis. Meritò igitur cœtus fidelium Apostolorum, vel Apostolicorum virorum præconio ad Christi fidem evocatorum *Ecclesia* dictus est. Porrò eadem vox æquè in veteri, ac in novo Testamento *metonymice* usurpari consuevit; pro loco scilicet, quò evocati convenirent. Sic Judith IV. v. 21. *Intra Ecclesiam oraverunt.* Et I. ad Corinthios XI. v. 18. et 22. *Convenientibus vobis in Ecclesiam. . . aut Ecclesiam Dei contemnitis.* Hoc sane nomine ad sacras ædes designandas plerumque, ac præcipuè fideles usi sunt, (***) uti colligere est ex pluribus Syn. Illiberit. et Tolet. I. Canonibus. (*)

ARTICULUS I.

VARIA NOMINA, QUIBUS OLIM ECCLESIE NUNCPATE SUNT.

II. Veruntamen aliis quoque nominibus antiquitus quam sæpissimè donatæ sunt. Ac I. dictæ sunt *Dominica*, sive *Domus Dei*. Hinc celebris à Constantino, ejusque filio Constantio Antiochiæ ædificata *Ecclesia Dominicum aureum* nuncupata est: Hieron. in Chron. *Olimp. CCLXXVI. an. 3.* Eadem adpellatio in veterum Conciliorum Canonibus frequenter occurrit.

2. *Oratoria*, vel *Domus* prædicationis. Sic Eusebius de laudib. Constantini Cap. 17. *Qui Deo bellum indixerant Oratoria ejus. . . ab ipsis fundamentis everterunt.* Huic adde Sozomenum *Lib. II. cap. 5.* Porrò aliquando *Oratoria* speciatim dicta sunt privata sacella faciendis precibus, non autem Missis celebrandis destinata: (***) id colligas ex præf. Synod. Tolet. I. *Can. V. et IX. (*)* Verùm et in his secutis temporibus, exceptis solemnioribus festis diebus, ex Episcopi venia Missæ celebrari cœperunt: id quod sæculo VI. jam obtinuisse colligitur ex Concilli Agath. *Can. XXI.*

3. *Basilica*, et *Regia*. Basilicæ dictæ sunt, vel ob magnificentiam, vel quod Romanæ aulæ Basilicæ in Ecclesias essent conversæ. Qua de re hæc vox apud Patres IV. et V. sæculi frequenter occurrit. Tum voce Regiam utitur Eusebius de laudibus Constantini cap. 11. *Interius vero Regiam ad summam erexit altitudinem. (**)* Verùm in Hispania ad sæculum usque VI. latuisse videtur hæc vox *Basilica*, donec eam usurpare cœpit Synod. Tarracon. an. 516. *Can. VII. et VIII.* ac dein Ilerdens. an. 546. *Can. III.* eaque frequenter usi sunt Hispaniarum Patres in hujus sæculi Conciliis; ejus tamen post sæculum VI. ferè penitus oblit, Ecclesiæ vocabulum recuperare maluerunt. (*)

4. *Templa*: vox hæc per tria priora sæcula haud usurpata reperitur; ea siqui-

dem adpellatione abstinere veteres, propterea quod tunc temporis eo nomine nuncupabantur loca cultui idolorum destinata. Superstitione prostrata, atque idololatria eversa, quum Tempia in Ecclesias Christianas consecrari cœpissent, Patres Templi nomine deinde uti non dubitarunt. Sic Eusebius *Lib. X. cap. 4.* Ecclesiam in urbe Tyro à Paulino exstructam *Templum* nominat. (**). Ab hoc *Templi* nomine ad sæculum usque XIII. Patres nostri quasi dedita opera videntur abstinuisse. (*)

5. Aliquando *Prophetea, Apostolea, et Martyria* Ecclesiæ illæ dictæ sunt, quæ sepulcro, confessione, vel memoria alicujus *Propheteæ, Apostoli, aut Martyris* decoratæ essent. Sic in Concilio Constant. sub Menna *Action. III. Propheteum S. Jesaiæ* occurrit. Sozomenus *Lib. VIII. cap. 17.* Ecclesiam in honorem SS. Petri, et Pauli constructam *Apostoleum* cognominatam scribit. Demum vox *Martyrium* apud Ecclesiasticos Scriptores quam frequenter occurrit, Eusebium, Sozocratem, Augustinum &c.

ARTICULUS II.

DE NOMINE CAPELLÆ.

III. Quæ hactenus recensuimus præcipua sunt nomina, quibus veteres ad Sacras Ædes indicandas uti consueverunt. De nomine duntaxat *Capellæ, vel Cappellæ* liceat hic pauca subnectere. De etymologia non constat, aliis à *capiens populum*, aliis à *taberna*, aliis aliunde eam vocem deducuntibus. Profectò Capellæ olim dictæ sunt conditoria, in quibus reliquiæ Sanctorum includebantur. Porro hujusmodi conditoria, sive Capellæ, vel portatiles fuerunt, quarum præcipuus in castris usus ad rem divinam faciendam; vel fixæ, scilicet, quæ auctoritate Episcopi adhibitis Sanctorum reliquiis à potentioribus in suis prædiis ad rusticorum præsertim commodum construebantur; quique iisdem præficiantur Sacerdotes Capellani dicti sunt. Capellæ quoque nomen Ecclesiis monachorum, et monialium tributum occurrit, quippè quæ eorundem usui duntaxat erant addictæ, quæque dein in amplissimas mutata sunt Ecclesias.

ARTICULUS III.

DE ECCLESIA MATRICI, CATHEDRALI, COLLEGIATA, BAPTISMALI.

IV. *Matrices* antiquitus dictæ sunt Ecclesiæ Apostolicæ, tanquam fidei originales: Tertull. *De præscript. Cap. XXI.* Dein eo nomine Ecclesiæ Cathedrales designatæ sunt: Codex Africanus *Can. XXXVIII* et Ferrandus *Breniat. Canonum Can. XI.* Demum secutis temporibus Matricis nomen majori Baptismali datum est, quasi ipsa alias baptismales sic dictas *filiales* veluti mater generasset: *Clement. I. de Sentent. Excommunic. Trident. Sess. XXI. Ref. cap. 7.*

V. *Cathedralis*, sive *Cathedræ* adpellatione semper illam Ecclesiam veteres indigitant, quæ sedes erat Episcopi, et præcipua totius civitatis Parochia, (**) uti indicat præf. Syn. Tarracon. *Can. XIII.* (*) Antiquitùs in unaquaque civitate unica erat Ecclesia sicut Cathedralis, ita, et Parochialis: id quod de ipsa Urbe Roma sæculo IV. et V. observat Valesius in *notis ad Sozom. Lib. I. cap. 15.* quem morem nonnullæ Italiæ civitates, licet amplæ, adhuc retinent.

VI. *Collegiata* dicitur Ecclesia Canonicorum, quæ Collegium quidem habet, sive Capitulum; haud verò Episcopum: Episcopo enim *e propinquo* Ecclesia Ca-

thedralis subest, qui plures suæ ditioni Collegiatas subjectas habere potest. Qui Collegiata *immediate* præest, plerumque *Præpositus* nuncupatur.

VII. *Baptismalis* est, quæ habet Baptisterium, quod olim, uti mox videbimus, nonnunquam extra Ecclesiam constructum erat. Jam verò cum Baptismali haud confundenda *Parochialis*, quæ non semper habet Baptisterium. Etenim interdum in honorem Matricis præscribitur, ut novæ Parochialis Ecclesiæ incolæ baptismum nonnisi à Matrice recipiant.

ARTICULUS IV.

ECCLESIAE DIVINO CULTUI UNICE ADDICTÆ.

VIII. Ecclesias, sive loca divino cultui peragendo jam indè ab Apostolorum ævo addici cœpisse, tum ex modò producta Apostoli sententia *I. ad Corinth. XI. n. 22.* aliisque novi Testamenti locis constat, tum vel maximè ex antiquissimorum Patrum testimoniis Ignatii, Clementis Alex. Tertullian. &c. Speciminis loco sint S. Clemens Rom. qui *Ep. I. ad Corinth. n. 40.* de sacra Lyurgia hæc habet: *Statutis temporibus oblationes, et officia perfici, neque temere, et inordinate fieri præcepit, sed præfinitis temporibus, et horis, UBI etiam, et a quibus celebrari vult.* Pius I. *Ep. 2.* Pastorem Presbyterum eo nomine laudat, quod *Ecclesiam condidit.* Tertull. de Coron. Milit. cap. 3. *Aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur non renuntiare Diabolo.* Demum de Gregorio Thaumaturgo scribit Gregorius Nyssenus in *ejus vita*, ipsum diversas Ecclesias Neocæsareæ, et in adjacentibus Ponti partibus ædificasse. Porro quæ sævientibus persecutionum fluctibus rariores, ac fortasse subrusticæ erant, reddita post à Constantino M. Ecclesiæ pace, frequentiores, et magnificentiores esse cœperunt.

ARTICULUS V.

DE VARIA VETERUM ECCLESIAARUM FORMA.

IX. Formam quod spectat, Ecclesiæ vel oblongæ erant, ac navi similes; Auctor Const. *Lib. II. cap. 57.* vel rotundæ, quemadmodum Ecclesia à Constantino M. in ipso Servatoris nostri sepulcro constructa: Eusebius *Vita Const. Lib. III. cap. 38.* vel ab octoedri formam, uti Ecclesia Nazianzi à S. Gregorii Nazianz. parente condita Nazianz. *Orat. XIX. de Laudibus Patris;* vel demum crucis instar, cujusmodi Ecclesiam Apostolorum fuisse Cpoli ab ipso Constantino M. ædificatam auctor est idem Nazianz. *Carminè IX.*

X. Neque situs idem omnium antiquitùs Ecclesiarum; at plerumque introitus Occidentem, Sanctuarium Orientem spectabat: Auctor Constit. *ibidem* quare de Ecclesia Antiochena scribit Socrates *Lib. V. Cap. 22. Inversus est Ecclesiæ situs: neque enim altare ad solis ortum spectat, sed ad occasum.* Idem de Ecclesiis ab utroque Paulino Tyrio, et Nolano ædificatis etiam constat: Eusebius *Lib. X. cap. 4.* Paullinus *Epist. 12. ad Severum.* Quinimmo non defuisse Ecclesias, quæ nec Orientem, nec Occidentem spectaverint, colligitur ex Socrate *Lib. I. cap. 22.* et ex Walafrido Strabone *de Reb. Eccl. cap. 4.* Cathedralis Neap. antiquissimarum Ecclesiarum instar, est oblonga, navi similis, et ex parte Sanctuarii, quod Orientem versus spectat, formam crucis repræsentat. (**) Cathedrales Hispaniarum Ecclesiæ, ac reliquæ ferè omnes eandem servant configurationem. Primatialis, præter alias, Ecclesiæ toletanæ Capella Major, seu Sanctuarium Orientem respicit. (*)

ARTICULUS VI.

DE PLURIBUS ÆQUE INTERIORIBUS, AC EXTERIORIBUS ECCLESIE PARTIBUS.

XI. Ecclesie antiquitas, præsertim ampliores, pluribus constabant partibus aliis interioribus, exterioribus aliis. Interiores erant *Narthex*, *Navis*, et *Sanctuarium*. *Narthex* locus destinatus Energumenis; Audientibus, sive Pœnitentibus, sive Catechumenis; adhæc et Judæis, Gentilibus, Hæreticis, Schismaticis. *Nullus enim*, ut loquitur Synodus Carth. IV. Can. LXXIV. *prohibeatur ingredi Ecclesiam, et audire verbum Dei, sive gentilis, sive hæreticus, sive judæus usque ad missam catechumenorum*. Dicta est *Narthex*, quod figuræ esset oblongæ, et Græcis quævis hujusmodi figura *Narthex* dicebatur; quod latine *ferulam* significat.

XII. *Edes*, sive *navis* altera interior Ecclesie pars plerumque in quadrum constructa in duas partes dissecabatur in quarum priore, et humiliore stabant Pœnitentes dicti *prostrati*: altera verò superior, et nobilior plura distincta loca complectebatur ex ordine Pœnitentibus, sic dictis *Consistentibus*, fidelibus communicantibus, virginibus, viduis, cantoribus, et lectoribus addicta. Veteribus Ambo adpellata est ab *adscendere*; locus enim erat editus, ad quem per gradus adscendebatur.

XIII. Tertia demum, et sacratio Ecclesie pars erat *Sanctuarium* dictum quoque *Tribunal*, *Sanctum*, *Sacrarium*, *Locus Altaris*. Locus hic septis, sive cancellis à reliquo Ecclesie spatio separabatur. Suprema pars dicta *Apsis*. Episcopo, Presbyteris, et Diaconis duntaxat pervia, reliquis inaccessa. In ejus medio Altare dictum *Sanctum Sanctorum* situm erat, à cujus tergo Episcopi thronus, et Presbyterorum throni secundi, sive subsellia constituta erant.

XIV. Exteriora Ecclesie ædificia quod spectat præcipua erant, Vestibulum: Eusebio *Lib. III. de Vit. Constant. cap. 39.* et *Lib. X. cap. 4.* aliisque Græcis Scriptoribus dictum *Vestibulum magnum*, *Introitus primus*, ut illud ab aliis contiguis Ecclesie vestibulis, et à secundo introitu distinguerent. Plerumque splendidum erat ædificium, quod ab Ecclesia *Atrium*, sive *Impluvium* separabat: locus scilicet apertus, et patens ex quatuor lateribus porticibus circumseptum, et in medio fontem habens in populi usum ad abluendum ex eo faciem, et manus: undè mos derivasse videtur aquæ lustralis, quæ ab Ecclesia peculiaribus quibusdam ritibus, ac precibus benedicta à fidelibus salubriter adhibetur.

XV. *Baptisterium*: ædificium satis amplum, et antiquitas extra Ecclesiam constructum. Unde Paullinus Ep. 12. ad Severum: *Tu vero etiam Baptisterium basilicis duabus interpositum condidisti*. In duas partes dispescabatur, quarum prior dicebatur *vestibulum*, ubi fiebant à catechumenis abrenunciationes: in altera autem, quæ *interior domus* dicebatur, ablutio, ac ritus ejusdem comites peragebantur.

XVI. *Secretarium*, sive *Diaconion*: locus, in quo sub Diaconorum cura vestimenta, vasa, instrumenta altaris, pretiosa quævis Ecclesie oblata donaria, aliaque hujusmodi ad Ecclesiam pertinentia reposita servabantur. Unde nonnunquam adpellatus *cimeliarchion*, et *Scvophylacion*.

XVII. *Pastophoria*: horum meminit Auctor Constit. *Lib. II. cap. 57.* ex cujus narratione videntur fuisse ædificia ab utroque Ecclesie latere ad extremitatem orientalem constructa ad servandas post omnium communionem Eucharistie reliquias. Porrò pastophoria aliis quoque usibus fuisse addicta ex aliis monumentis

colligere licet: id quod in nostris *Antiquitatibus Christianis* excutiemus, ubi de variis Ecclesie partibus qua exterioribus, qua interioribus fusiis, et exquisitiis agemus.

XVIII. Ex nova disciplina plerumque Ecclesie duabus constant partibus interioribus: scilicet *Nave*, et *Sanctuario*, quod à *Nave* cancellis distinguitur, ac in tres partes dispescitur; *Presbyterium*, scilicet locum, ubi nonnisi Ecclesie ministris, dum Missæ Sacrificium celebratur, consistere licet; *Altare*, et *Chorum*, scilicet locum Presbyteris, aliisque Clericis divina officia peragentibus addictum. *Baptisterium* ut plurimum in ipsa nave Ecclesie situm est, et nonnisi in Ecclesiis celebrioribus peculiare est ædificium cancellis munitum: uti in nostra Cathedrali Neap. Paucæ sunt Ecclesie quæ habent atrium, et plerumque vel omnino tectum, vel prorsus patens. Ecclesie Cathedrales Capuana, et Salernitana pulcherrimam habent aream, sive atrium patens, porticibus circumseptum, staturisque exornatum cum media amplissima fonte instar antiquæ modo descriptæ. Nulla est Ecclesia, quæ non habeat *Diaconion*, sive *Sacrarium*: nec desunt Ecclesie, quæ præter *Diaconion* habent quoque *cimeliarchion Tesoro*. Postremo Ecclesie majores, præsertim Cathedrales, habent etiam adjecta ædificia ad Presbyterorum, aliorumque Clericorum ipsis inservientium usum.

(**) XIX. Ex Ecclesie Hispanæ disciplina, Tempa ut plurimum tribus constant partibus *Sanctuario*, scilicet, *Nave*, et *Choro*. *Sanctuarium*, quod *Presbyterium* universim audit, est ea pars. Aræ Majori proximior, paullulum supra commune solum erectior, et nonnunquam etiam cancellis septa, cui nonnisi Clericis Divina operaturis ingredi licet. *Nave* est ille amplior Ecclesie locus, fidelibus precaturis deputatus, qui inter *Chorum*, et *Sanctuarium* est medius. *Chorus* locus ille est, muris, aut cancellis circumseptus, in quo Clerici Divinas laudes cantaturi adstant. In Majoribus situs est in ipso Ecclesie plano, binis summum gradibus erectus; in minoribus verò erectior est, fornicibus subnixus, ita ut ex interioribus ædificiis pateat ingressus. *Baptisterium* ut plurimum ad ipsos Ecclesie fores situm est, ferreis etiam cancellis munitum. Paucæ Ecclesie sunt, quæ atrium non habeant, eæ præcipuè, quæ Monasteriorum vestigia servant. Neque ulla quoque est Ecclesia, quæ non habeat *Diaconium*, aut *Sacrarium*, seu vulgo sonat *Sacristia*, eamque quantum fas sit amplissimam, commodissimam, et pulcherrimè ornata. Postremò Majoribus Ecclesiis ædificia adjacent, habendis Capitulis, et suppellectilibus custodiendis deputata, et in quibus inferiores Ecclesie ministri habitent. (*)

ARTICULUS VII.

DE ALTARI, EJUSQUE USU.

XX. Altaria divinis peragentis mysteriis instituta in Ecclesiis, vel in Oratoriis ab Episcopo designatis, et visitandis, haud verò alibi erigenda sunt: Trident. *Sess. XXII. Decret. de Observand. et evitand. in celebr. Missæ*. Quo decreto tum privilegium, quo nonnulli Regulares fruebantur, abrogatum est; utendi scilicet altari portatili: tum Episcopis facultas adempta est veniam impertiendi, ut in domibus privatis Missa celebretur, tametsi in illis Oratoria divino cultui destinata extracta sint: Fagnanus *ad Cap. In his de Privilegiis*. Veruntamen integra Episcopis prærogativa servata est habendi privatum Oratorium in propriis ædibus suæ Diæceseos: *Can. XXX. de Consecratione Dist. I.* adhæc et utendi altari portatili, ubi extra Diæcesim degere contigerit: *Cap. fin. de Privilegiis in VI. Ve-*

rūm decreto Clementis XI. edito die 15. Decembr. an. 1713. vetantur Episcopi, aliique Prælati, etiamsi Cardinalatus dignitate præfulgeant, in domibus laicis, si-ve propriæ, si-ve alienæ Diœceseos erigere altare, ibique sacrosanctum Missæ Sa-crificium celebrare, vel mandare, ut celebretur.

ARTICULUS VIII.

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS.

XXI. Ecclesias, si-ve Oratoria sine Episcopi auctoritate construere semper in Ecclesia vetitum: Concil. Chalced. *Can. IV.* (***) et Syn. Tolet. III. *Can. XV.* ac Hispal. an. 1512. *Cap. XLVII.* (*) Tum Justinianus *Novell. LXVII. cap. 1.* sanxit, nemini licere Ecclesiam, aut Oratorium ædificare, antequam Episcopus orationem in loco faciat, et crucem figat; id quod in Synodis Ecclesiasticis deinceps firmatum fuit. (***) In Hispania præter Episcopi licentiam, Regis etiam necessaria est. Vide Ramos del Manzano *ad Leg. Juliam, et Pap. Lib. III. Cap. XLIV. a num. 10.* (*) (1)

XXII. Ecclesiæ passim, et sine delectu ædificandæ non sunt: unde Justinianus *ibid.* addit: *processum illud faciens, et causam manifestam omnibus statuens:* præstat enim veteres collapsas restaurare, quam novas construere.

ARTICULUS IX.

DE NOVARUM ECCLESIARUM ERECTIONE.

XXIII. Porrò legitimæ non desunt causæ novas erigendi Ecclesias: præcipuæ sunt 1. Populi incrementum: ubi enim fidelium multitudo ita excrevit, ut vetus Parochialis populi frequentia satis non sit, tunc in subsidium novam construi utilitatis ratio suadet. Jam verò ex Trid. *Sess. XXI. Ref. cap. 4.* populi incrementum satis causæ non est, cur nova erigatur Parochia, sed potius Rectores cogendi sunt, aliive ad quos attinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficient ad Sacramenta exhibenda, et divinum cultum præstandum.

2. Si fideles sine imminente periculo in unum convenire nequeant, unde leprosis, aliisque contagioso morbo laborantibus meritò nova eorum usui addicta construatur Ecclesia, ne ex ipsorum contactu reliqui fideles inficiantur: *Cap. 2. de Eccles. ædificand. et reparand.*

3. Episcopis indultum est pro paranda sibi sepultura Ecclesiam ædificare, eidemque ex propriæ Ecclesiæ redditibus dotem assignare: *Cap. 9. de Donationibus, et Can. LXXIV. Caus. 12. Quæst. II.* (***) ex Synod. Tolet. IX. *Can. V.* depromptus. (*)

4. Novi Monasterii constructio: Monachi enim pæne ab ipsa monasticæ vitæ institutione prærogativa fruuntur propriam Ecclesiam habendi Episcopi auctoritate erectam: Concil. Chalced. *Can. IV.*

5. Demum et potissima, ac magis frequens causa est locorum distantia, et difficultas: unde *Parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, et Divina Officia audienda accedere non possint:* Trident. *Sess. XXI. Reform. cap. 4.* (***) et Synod. Valent. an. 1565. *Sess. IV. Tit. III. cap. 14.* alias 17. (*) Igitur ubi ejusmodi sit distantia, et viarum discrimen, ut propterea Parochianis sine mag-

(1) *Ll. 1, 2, et 6, tit. 10 Part. 1.*

no incommodo non pateat ad Ecclesiam majorem accessus, id satis erit causæ, cur nova excitetur Parochia: *Cap. 3. hoc tit.*

XXIV. Verùm in nova hac erectione plura cautè servanda sunt: 1. Rector veteris Ecclesiæ, aliique, quorum interest, omnino audiendi sunt: porrò si iniquè re-nuant poterit Episcopus, ipsis etiam invitis, ad novam progredi erectionem.

2. Sacerdotibus novæ Parochiæ præficiendis congrua Episcopi arbitrio assignanda est portio ex fructibus ad Ecclesiam matricem quodammodo pertinentibus: (***) Syn. Bracar. II. *Can. VI.* (*) adhæc fideles, qui ad novam spectabunt Parochiam, eidem decimas, oblationes, aliaque jura præstare æquum omnino est.

3. Peculiares etiam redditus novæ Parochiæ addicendi sunt pro sacris indumentis, luminaribus, alioque Ecclesiæ ornatu: *Cap. 8. de Consecrat. Eccles. vel Altar. Can. IX. de Consecrat. Dist. I.* (***) et in Collect. Jo. Teres. *de Eccles. et Capell. Lib. III. Tit. VI. cap. unic.* (*)

4. Matrìci Ecclesiæ à filiali conveniens pro loci facultate servandus est honor; scilicet aliquid annuatim in signum subjectionis præstetur Episcopi judicio constituendum.

5. Episcopi Diœcesani consensus exquirendus: *Can. XLIV. Caus. 16. Q. I. et Can. IX. de Consecrat. Dist. I.* Episcopi enim jus est crucem in loco, in quo futurum est altare majus, defigere, atrium designare, aliaque à Rituali Romano præscripta exsequi. (***) Idem *Can. IX.* et Syn. Tolet. an. 1323. *Cap. XVII.* (*)

6. Demum cavendum Episcopis est, ne nova Ecclesia quæstus causa ædificetur: unde Synodi Brac. II. *Can. VI.* sancitur: *Nullus Episcoporum... Basilicam, quæ non pro Sanctorum patrocinio, sed magis tributaria conditione est condita, audeat consecrare.*

ARTICULUS X.

DE REPARANDIS ECCLESIIS.

XXV. Jam indè ab VI. sæculo viguit consuetudo, ut certa reddituum Ecclesiasticorum portio, et quidem tertia, aut quarta pro vario diversarum Ecclesiarum more Ecclesiæ fabricæ reservetur. Hoc juris Augustino Angliæ Episcopo præscripsit S. Gregorius M. *Can. XXX. Caus. 12. Q. II.* idem quoque constituunt alii Canones *ibid.* à Gratiano relati. Eandem Ecclesiarum præcipue Hispaniensium fuisse disciplinam, et quidem *ex antiqua traditione* evincitur ex Conc. Tarracon. *Can. VIII.* (***) in quo tertia oblationum pars pro luminariis, ceterisque Ecclesiæ impensis constituta est. Cui consonat Bracar. I. *Cap. VII.* alias *Can. XXIV.* Tolet. IV. *Can. XXXIII.* alias *XXXIV.* Brac. II. *Can. II.* Emerit. *Can. XVI.* et Tolet. XVI. *Can. V.* cujus quidem tertiæ partis ministratio ad Episcopum præcipuè spectabat: Syn. Tarrac. *Can. VIII.* (*)

XXVI. Porrò secutis temporibus illud juris hæc in re servatum est: 1. Ut Beneficiarii ad Ecclesiam, in qua beneficium possident, instaurandam cogantur, nisi Ecclesia suos pro fabrica peculiare redditus habeat: *Cap. 1. et 4. hoc tit.* 2. Ad necessariam Ecclesiæ Cathedralis reparationem quilibet Canonicus symbolam conferre tenetur, si id Prælatum cum majori parte Capituli constituerit: *Cap. fin. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli.* 3. Ex decimis quoque, aliisque oblationibus certa pro Ecclesiæ instauracione deducenda est portio: *Can. II. et III. Caus. 10. Q. III.* 4. Eidem quoque oneri obnoxii sunt, qui jus percipiendi decimas habent, licet beneficiarii non sint: *eodem Can. II.* 5. Demum ex Concilii Tridentini præscripto *Sess. XXI. Ref. cap. 7.* Patroni, qui fructus ex Ecclesiis pro-

venientes percipiunt, et in eorum defectum etiam Parochiani ad Ecclesiæ Parochialis instaurationem cogi poterunt: æquum enim est, ut qui alimenta spiritualia in ea percipiunt, eidem instauratione symbolam conferant. Verum hac in re, ut alibi notavimus, regius adsensus requiritur. (**). Videsis *Lib. III. Tit. VI. (*)*

CAPUT DUODECIMUM.

DE CONSECRATIONE ECCLESIARUM.

I. In Ecclesia jam constructa, ac dotata sacra celebrare vetitum est, nisi prius consecratio peragatur, quæ vulgo *Dedicatio* dicitur: porrò differt à Consecratione *Dedicatio*; ut enim eruditè observat Cl. Mazochius in *Dedicat. sub Ascia n. 27. et 34. dedicare* tantundem est, quod posterior ætas *encaniare* dixit: *August. in Jo. cap. 48. Regni Neap. idiomate ingegnare*, (**). Hispani autem *estrenar*. (*) At Consecratio potiùs ad cæremonias pertinet, quibus Tempa consecrantur. Verum quia utrumque conjunctim perficitur, inde factum est, ut utraque vocabula promiscuè adhibeantur.

II. Ecclesias jam inde ab IV. sæculo consecrari consuevisse, patet ex Eusebio *Lib. X. cap. 3. et ex Athanasio Apol. II. ad Constantium*. Verumtamen ritus non semper iidem fuere. Ex IV. et V. sæculi disciplina vicini Episcopi ad ejusmodi solemnitatem evocati sunt. Quinimmo et hac occasione nonnunquam Synodi celebratæ; ut *Antiochena* an. 341. quæ propterea Synodus in *Encaniis* dicta: tum ab Episcopis, Clero, et populo pro suo quisque munere preces fusæ, Sermones habiti, qua theologici, qua biblici, qua panegyrici, ac demum incruentis sacrificiis, mysticis oblationibus, hymnis, aliisque operibus summa cum hilaritate Dedicationis solemnitas celebrata: Eusebius *Lib. IV. de Vit. Const. cap. 45. (**)* Sic vocati ab Alphonso Magno Episcopi, Oscensis, Legionensis, Asturicensis, Salmaticensis, Cauriensis, Conimbricensis, Lamecensis, Vesensis, Portucalensis, Bracarenensis, Tundensis, Auriensis, Iriensis, Luccensis, Britoniensis, Cæsaraugustanus, Ovetensem Ecclesiam cum illius Urbis Episcopo sollempni pompa, et Evangelica habita concione, consecrarunt die 24. Junii an. circit. 873. cui Rex ipse una cum præcipuis Regni Proceribus, et catholica plebe interfuerunt; ac sanctum celebratum est Concilium, in quo inter alia illud maxime constitutum est, ut Ecclesia Ovetensis Metropolis haberetur. Videsis Aguirre *Concil. Tom. IV. pag. 356*. Plures dein Episcoporum conventus habiti sunt Ecclesiarum consecrationis causa, videlicet, Rotensis an. 1022. Pampilonensis an. 1023. Rivipollensis an. 1032. Gerundensis an. 1038. Urgellensis an. 1040. Barcinonensis an. 1058. Helenensis an. 1058. Ne plures. (*) Martyrum quoque reliquias, ritu saltem Romano, fuisse adhibitas, patet ex Ambrosio *Ep. 54. et ex Paullino Ep. 12.*

III. Ritus jure novo servandi prostant in Pontificali Rom. ex cujus præscripto præcedit jejunium, et vespere coram reliquiis sub altare collocandis canendæ: dein mane Episcopus ter ipsam Ecclesiam exterius circumit, et aqua benedicta adspersit, tum Ecclesiam ingreditur, delineato (**). cum extremitate Baculi in Crucis formam (*) duplici græco, ac latino in ipso (**). cinere consperso (*) templi pavimento Alphabeto, ac una quidem in porta, duodecim verò in interioribus parietibus signatis crucibus, iisdemque sacro chrismate linitis, psalmis, hymnis, precibus, aliisque ritibus, Ecclesiam consecrat; tandem Missam celebrat, quæ tamen Consecrationi *essentialis* non est. (**). Dies Dominica uti consecrationi propria, adsignatur à Syn. Cæsaraugust. III. *Can. I.* eo quod eodem ipso die Cleri-

corum inaugurations fieri consueverint; at Innocentius III. *Cap. 2. de Consecr. Eccles. &c.* quibuslibet anni diebus eam fieri permisit. (*) (1)

IV. Jam verò et Altaria peculiaribus consecranda sunt ritibus, quos vide in Pontif. Rom. *ibid.* Illud hic duntaxat observandum, quòd si plura in una Ecclesia fuerint Altaria, non omnia consecrari oportet, sed tantum majus.

V. Conferenti cæremonias consecrationis Ecclesiæ cum ritibus baptismi patebit illas his respondere: qua de re dedicatio templi materialis spiritualem animæ in baptismo consecrationem repræsentat. Quinimmo uti Baptismum, ita et Ecclesiæ consecrationem iterare vetitum omnino est: *Can. XX. de Consecr. Dist. I.* Adhæc Ecclesiæ, et Altaris consecratio ordini Episcopali ita est addicta, ut simplici Presbytero committi minimè queat: (**). *Syn. Brac. I. Cap. XIX. alias Can. XXXVI.* quin et Patres Synodi Hispal. II. *Can. VII.* acriter in Agapium Cordubensem invehuntur, eo quòd Presbyteros ad consecrandas Basilicas frequenter destinasset, eumque licet *venerandissimum*, tamen *Virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum* adpellant. (*)

VI. Quamobrem ubi contingat Ecclesiam pollui per sanguinis, aut seminis humani effusionem, aut per sepulturam pagani, vel excommunicati, tum satis erit illam expiari, sive reconciliari, cadaver effodiendo, eandemque aqua benedicta adspersendo: id quod ab Episcopo omnino præstandum. Porrò quum Ecclesiæ sæpius polluerentur, ac difficile esset easdem per Episcopos reconciliari, præsertim in Diocæsis nimis amplis; hinc mos inductus est, ipsas non consecrari, sed tantum benedici per adspersionem aquæ exorcizatæ, scilicet, ut dein pollutæ possent per simplicem Sacerdotem jussu Episcopi expiari: *Cap. fin. hoc Tit.* Postremo quod ad Altare attinet, licet et illud possit non consecrari, ejus tamen tabella saltem consecrata sit oportet: *Canone XXX. de Consecrat. Dist. I. (2)*

CAPUT DECIMUS TERTIUS.

DE PRÆCIPUIS QUIBUSDAM ECCLESIARUM PRÆROGATIVIS, AC SPECIATIM DE JURE ASYLI.

I. Ecclesiæ quippe divino cultui consecratæ ita instructæ, ac ordinatæ sint oportet, ut omnia ad pietatem, et sanctitatem excitent. Et sanè ea semper viguit disciplina, ut Ecclesiæ non nisi ad divina mysteria celebranda, ad Lyturgiam peragendam, ad Episcopos, Clericosque ad Ordines promovendos, ad Synodos, Catecheses, aliasve de rebus sacris conciones ad fideles habendas, aliaque id genus præstanda adhiberentur. Ipsæ Agapæ, quæ Apostolici erant instituti, quòd in intemperantiam degenerassent, vetitæ, aut certe imminutæ fuerunt: *Conc. Laodic. Can. XXVIII.* Tum in Ecclesiis vigilando, et precando pernoctare viris quidem permissum, haud verò fæminis, *eo quod sæpe sub obtentu orationis scelera latent committant.* *Conc. Illiberit. Canone XXXV.*

II. Quinimmo veteres tanto ipsas *materiales* Ecclesias honore prosequuntur, ut I. Episcopi aliquando potiùs mori, quam illas hæreticis profanandas traderent voluerint: *Ambrosius Ep. 33. al. Lib. II. epist. 14.*

2. Tum Principes, Reges, atque ipsi Imperatores domum Dei ingressuri non

(1) *LL. 12, 13, 14 et 15, tit. 10, part. 1.*

(2) *L. 19 ips. tit. et part.*